

V Bruseli 12. 11. 2020
COM(2020) 698 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025

ZAISTENIE ROVNOSTI LGBTIQ OSÔB: SLOBODA BYŤ V EÚ SAMÝM SEBOU

Nechystám sa poľaviť v snahe vybudovať Úniu rovnosti, Úniu, kde môžete byť tým, kým ste, a milovať toho, koho chcete – bez strachu z obviňovania alebo diskriminácie.

Lebo byť sám sebou nie je ideológia. Ide o identitu.

A tú vám nemôže nikto nikdy vziať.

Ursula von der Leyenová (predsedníčka Európskej komisie)

Správa o stave Únie 2020

V Európskej únii by sa mal každý cítiť bezpečne a slobodne byť samým sebou. Naša sociálna, politická a hospodárska sila vychádza z našej jednoty v rozmanitosti: Rovnosť a nediskriminácia sú základné hodnoty a základné práva EÚ, ktoré sú zakotvené v jej zmluvách aj v Charte základných práv¹. Rovnaké príležitosti tvoria aj jeden z kľúčových pilierov Európskeho piliera sociálnych práv. Za ochranu základných práv a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania a rovnosti všetkých zodpovedajú spoločne Európska komisia, Parlament, Rada a členské štáty.

V posledných desaťročiach prispeli legislatívny vývoj, judikatúra a politické iniciatívy k zlepšeniu života mnohých ľudí a pomohli vybudovať rovnoprávnejšie a otvorenejšie spoločnosti, a to aj pre lesby, gejov, bisexuálne, transrodové, nebinárne, intersexuálne a queer (LGBTIQ²) osoby. V roku 2015 Komisia predstavila zoznam opatrení na dosiahnutie pokroku z hľadiska rovnosti LGBTI osôb³, prvý politický rámec výslovne zameraný na boj proti diskriminácii LGBTI osôb. Na vnútroštátnej úrovni 21 členských štátov⁴ právne uznalo páry rovnakého pohlavia a štyri z nich zaviedli postupy pre právne uznanie rodu bez zdravotných požiadaviek⁵.

Z nedávneho výskumu vyplýva, že hoci existuje lepšia spoločenská akceptácia a podpora rovnakých práv, nie sa vždy sa to však premietne do jednoznačného zlepšenia života LGBTIQ osôb.

---

¹ Pozri najmä článok 2 Zmluvy o Európskej únii a článok 23 Charty základných práv. Charta základných práv bola prvou medzinárodnou chartou ľudských práv, v ktorej sa vyslovne zakazuje diskriminácia založená na „sexuálnej orientácii“.

² LGBTIQ osoby sú osoby:

- ktoré sú priťahované osobami rovnakého pohlavia (lesby, gejovia) alebo akéhokoľvek pohlavia (bisexuálne osoby),
- ktorých rodová identita a/alebo rodové vyjadrenie nezodpovedá pohlaviu, ktoré im bolo určené pri narodení (transrodové, nebinárne osoby),
- ktoré sa narodili s pohlavnými znakmi nezodpovedajúcimi bežnému vymedzeniu mužského alebo ženského pohlavia (intersexuálne osoby) a
- osoby, ktorých identita nezodpovedá binárnej klasifikácii sexuality a/alebo rodu (queer osoby).

³ Európska komisia, [Final Report 2015-2019 on the List of actions to advance LGBTI equality](#) (Záverečná správa za roky 2015 – 2019 o zozname opatrení na dosiahnutie pokroku z hľadiska rovnosti LGBTI osôb) (15. mája 2020).

⁴ Belgicko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko.

⁵ Dánsko, Írsko, Luxembursko, Malta.

Z prieskumu Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) z roku 2019 vyplynulo, že diskriminácia na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity či rodového vyjadrenia a pohlavných znakov sa v EÚ v skutočnosti prehĺbuje: 43 % LGBT osôb uviedlo, že sa v roku 2019 cítili diskriminované v porovnaní s rokom 2012, keď takých osôb bolo 37 %⁶.

Diskriminácia LGBTIQ osôb pretrváva v celej EÚ. Pre istý počet LGBTIQ osôb v EÚ stále nie je bezpečné verejne prejavovať vzájomnú náklonnosť, otvorene sa hlásiť k svojej sexuálnej orientácii, rodovej identite, rodovému vyjadreniu a pohlavným znakom (či už doma alebo v práci), čiže jednoducho byť samými sebou bez pocitu ohrozenia. Významnému počtu LGBTIQ osôb hrozí aj chudoba a sociálne vylúčenie. Nie všetci považujú za bezpečné oznamovať slovné útoky a fyzické násilie polícii.

Kríza v dôsledku ochorenia COVID-19 vyvolala nové tlaky na najzraniteľnejšie skupiny a výnimkou nie sú ani LGBTIQ osoby. Z dôvodu obmedzenia pohybu zostalo veľa mladých aj starších LGBTIQ osôb uzavretých v nepriaznivom prostredí, v ktorom im hrozí násilie alebo prehĺbenie úzkosti či depresie⁷. V rozšírených falšných správach sú LGBTIQ osoby dokonca obviňované zo šírenia vírusu⁸.

46 % respondentov prieskumu uviedlo, že **by nepovažovali za príjemné** (úplne alebo do istej miery), keby bola do najvyššej politickej funkcie **zvolená intersexuálna osoba**.

57 % respondentov rovnakého prieskumu uviedlo, že **by nepovažovali za príjemné** (úplne alebo do istej miery), keby mali ich deti **vzťah s transrodovou osobou**.

62 % intersexuálnych respondentov prieskumu sa za posledných 12 mesiacov **cítilo byť diskriminovaných** najmenej v jednej oblasti života z **dôvodu svojej intersexuality**.

Každodenné skúsenosti LGBTIQ osôb sa v rôznych častiach EÚ výrazne líšia. Napriek tomu, že spoločenská akceptácia LGBTI osôb sa v roku 2019 zvýšila na 76 % zo 71 % v roku 2015, v deviatich členských štátoch sa v skutočnosti znížila⁹.

V niektorých častiach EÚ možno sledovať aj znepokojujúci trend čoraz častejších incidentov namierených proti LGBTIQ osobám, ako sú útoky ich verejné podujatia vrátane pochodov hrdosti, takzvané vyhlasovanie „zón bez LGBTIQ ideológie“ a homofóbne zastrašovanie na karnevalových slávnostiach. Organizácie občianskej spoločnosti, ktoré chránia a presadzujú práva LGBTIQ osôb, čoraz častejšie oznamujú, že čelia nepriateľstvu, čo sa zhoduje s nárastom hnutí bojujúcich proti rodovej rovnosti (a proti LGBTIQ

⁶ FRA, [EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality](#) (Dlhá cesta k rovnosti LGBTI osôb) (14. mája 2020) (FRA, druhý prieskum týkajúci sa LGBTI osôb).

⁷ Podľa zistení organizácie ILGA-Europe vystavili opatrenia na obmedzenie pohybu LGBTIQ osôb väčšiemu riziku domáceho násillia alebo zneužívania, pričom neistá práca a bývanie, ako aj horší zdravotný stav mnohých LGBTIQ osôb zvyšujú ich náchylnosť na ochorenie COVID-19 a zraniteľnosť voči jeho sociálno-ekonomickému vplyvu [[COVID-19 and specific impact on LGBTI people and what authorities should be doing to mitigate impact](#) (COVID-19, jeho osobitný vplyv na LGBTI osoby a čo by mali orgány podniknúť na jeho zmiernenie), 2020].

⁸ Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, [COVID-19 and the human rights of LGBTI people](#) (COVID-19 a ľudské práva LGBTI osôb).

⁹ *Osobitný prieskum Eurobarometra č. 493: [Diskriminácia v Európskej únii](#)*, október 2019.

osobám)¹⁰. Je nevyhnutne potrebné, aby členské štáty svojou rýchlou reakciou tieto nové trendy zvrátili.

Európska únia musí stáť na čele úsilia o lepšiu ochranu práv LGBTIQ osôb.

V tejto vôbec prvej stratégii pre rovnosť LGBTIQ osôb sa Komisia zaoberá nerovnosťami a výzvami, ktorým tieto osoby čelia, aby dosiahla pokrok pri budovaní Únie rovnosti. Osobitná pozornosť sa v nej venuje rozmanitosti potrieb LGBTIQ osôb a tým najzraniteľnejším vrátane tých, ktorí čelia prierezovej diskriminácii, a transrodovým, nebinárnym a intersexuálnym osobám, ktoré patria do spoločensky najmenej akceptovaných skupín a vo všeobecnosti zažívajú viac diskriminácie a násilia ako ostatné osoby v LGBTIQ komunitách. Diskriminácia je často viacrozmerná a len prierezový¹¹ prístup môže viesť k udržateľným a ohľaduplným spoločenským zmenám.

40 % respondentov prieskumu ako ďalší dôvod **diskriminácie** popri tom, že sú LGBTI osoby, uviedlo svoj **etnický alebo príst'ahovalecký pôvod**.

Ďalším faktorom **zraniteľnosti môže byť geografická odľahlosť**. 47 % LGBTI respondentov zo všetkých skupín v EÚ žije vo veľkomeste, 11 % na predmestí alebo periférii veľkomesta, 30 % v meste alebo malom meste a 13 % na vidieku.

Táto stratégia reaguje na výzvy členských štátov¹² a Európskeho parlamentu¹³ na činnosť a je dôrazne podporovaná medziskupinou pre práva LGBTI osôb a občianskou spoločnosťou. Stanovuje sa v nej rad cielených opatrení rozdelených do **štyroch pilierov**:

1. boj proti diskriminácii LGBTIQ osôb;
2. zaistenie bezpečnosti LGBTIQ osôb;
3. budovanie inkluzívnych spoločností pre LGBTIQ osoby a
4. vedúca úloha pri presadzovaní výzvy za rovnosti LGBTIQ osôb na celom svete.

Tieto cielené opatrenia budú spojené s dôrazom na konkrétne záujmy LGBTIQ osôb pri posilnení **začleňovania** rovnosti do všetkých politik, právnych predpisov a programov financovania EÚ.

Táto stratégia si kladie za cieľ napomôcť posilnenie postavenia LGBTIQ osôb a spojiť členské štáty a aktérov na všetkých úrovniach v spoločnom úsilí účinne riešiť diskrimináciu

¹⁰ FRA, [Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU](#) (Výzvy, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti venujúce sa ľudským právam v EÚ) (29. januára 2018).

¹¹ Podľa článku 10 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politik a činností Únia zameriava na boj proti diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Európsky inštitút pre rodovú rovnosť vymedzuje „prierezový charakter“ ako „analytický nástroj na štúdium, porozumenie a reagovanie na spôsob, akým sa pohlavie a rod prelínajú s inými osobnými charakteristikami/identitami a ako tieto prelínania prispievajú k jedinečným skúsenostiam z diskriminácie“. Toto vymedzenie sa vzťahuje rovnako na akúkoľvek formu diskriminácie.

¹² [Spoločný neoficiálny dokument 19 členských štátov](#) (december 2018).

¹³ [Správa k plánu EÚ na boj proti homofóbii a diskriminácii na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity](#) [2013/2183(INI)] (8. januára 2014).

týchto osôb. Prijíma sa v čase, keď sme svedkami narúšania a nedodržiavania základných práv v niektorých členských štátoch. Hoci má EÚ v oblasti základných práv veľmi prísne normy, neuplatňujú sa vždy rovnako. Touto stratégiou sa dopĺňajú existujúce a nadchádzajúce iniciatívy na podporu rozmeru EÚ v oblasti rovnosti vo všeobecnosti¹⁴.

---

¹⁴ Ide napríklad o tieto iniciatívy: stratégia EÚ v oblasti práv obetí [COM(2020) 258], stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025 [COM(2020) 152], strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov [COM(2020) 620], [Európsky pilier sociálnych práv](#); akčný plán EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025 [COM(2020) 565], stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím (plánovaná na 1. štvrtrok 2021), stratégia v oblasti práv dieťaťa (plánovaná na 1. štvrtrok 2021) a stratégia boja proti antisemitizmu (plánovaná na 4. štvrtrok 2021).

1. BOJ PROTI DISKRIMINÁCII LGBTIQ OSÔB

V predchádzajúcom roku sa **19 %** lesbiab, gejov a bisexuálov, **35 %** transrodových osôb a **32 %** intersexuálnych osôb sa cítilo byť v práci diskriminovaných.

46 % LGBTIQ osôb nikdy so zdravotníckym personálom ani poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti nehovorí otvorene o tom, že sú LGBTIQ.

51 % intersexuálnych a **48 %** transrodových osôb, **35 %** lesbiab a **31 %** gejov žije v domácnostiach, v ktorých majú ťažkosti vyžiť zo svojho príjmu.

Diskriminácia sa dotýka LGBTIQ osôb vo všetkých fázach života. Od útleho veku sú LGBTIQ deti a mladí ľudia a deti pochádzajúce z LGBTIQ alebo dúhových rodín, v ktorých je niektorý z rodinných príslušníkov LGBTIQ osoba, často stigmatizovaní, v dôsledku čoho sa stávajú terčom diskriminácie a šikanov, a to má nepriaznivý vplyv na ich študijné výsledky, vyhliadky na zamestnanie, ich každodenný život a kvalitu osobného a rodinného života¹⁵.

V zamestnaní zažívajú LGBTIQ osoby naďalej diskrimináciu pri prijímaní do zamestnania, na pracovisku aj na konci svojej kariéry, čo je v rozpore s právnymi predpismi v tejto oblasti. Mnohé z nich čelia prekážkam pri hľadaní spravodlivého a stabilného pracovného miesta, čím sa môže zvýšiť riziko chudoby, sociálneho vylúčenia a bezdomovectva. Z nedávneho výskumu vyplynulo, že transrodové osoby sa pri hľadaní prístupu na trh práce stretávajú s ďalšími prekážkami¹⁶.

Medzi LGBTIQ osobami je vysoká miera bezdomovectva¹⁷. Hlavnými určujúcimi faktormi pre to, aby sa niekto stal bezdomovcom, je vylúčenie z rodného domu a diskriminácia pri hľadaní bývania, najmä v prípade mladých LGBTIQ osôb¹⁸. Podľa odhadov sa 25 – 40 % mladých bezdomovcov identifikuje ako LGBTIQ osoby¹⁹.

Diskriminácia na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity či rodového vyjadrenia a pohlavných znakov môže mať výrazný vplyv aj na fyzické, duševné a sexuálne zdravie LGBTIQ osôb a na ich kvalitu života. Z výskumu v EÚ vyplynuli závažné nerovnosti v oblasti zdravia medzi LGBTIQ komunitou a celkovou populáciou²⁰. LGBTIQ osoby navyše často nevyhľadajú zdravotnú starostlivosť, pretože už zažili nepriateľské reakcie zo strany zdravotníckych pracovníkov alebo sa takýchto reakcií obávajú, pričom majú naďalej

¹⁵ UNESCO, *Out in the open: education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression* (Priamo na verejnosti: reakcie sektora vzdelávania na násilie z dôvodu sexuálnej orientácie a rodovej identity či rodového vyjadrenia) (2016); NESET II, *How to prevent and tackle bullying and school violence* (Ako predchádzať šikanovaniu a násiliu v školách a skončovať s nimi) (2016).

¹⁶ Európska komisia, *Legal gender recognition in the EU: The journeys of trans people towards full equality* (Právne uznanie rodu v EÚ: cesty transrodových osôb k úplnej rovnosti) (jún 2020).

¹⁷ Najmä LGBTIQ osoby sú vystavené riziku bezdomovectva, keďže 4 % transrodových a intersexuálnych respondentov uviedlo, že najmenej jedenkrát prespali vonku alebo na verejnom mieste (*FRA, druhý prieskum týkajúci sa LGBTIQ osôb*).

¹⁸ Pozri napríklad: <https://www.feantsa.org/en/newsletter/2017/09/28/autumn-2017?bcParent=27>.

¹⁹ <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/COVID19%20Impact%20LGBTIQ%20people.pdf>.

²⁰ LGBTIQ osoby vykazujú vyššie riziko vzniku určitých druhov rakoviny v mladšom veku alebo duševné utrpenie, vrátane samovražedných predstáv a samovrážd, a je pravdepodobnejšie, že nebudú spokojné s poskytovanou zdravotnou starostlivosťou (*Európska komisia, jún 2017*).

sťažený prístup ku kvalitným a cenovo dostupným liekom, ako aj ku komunitnej a sociálnej starostlivosti. Voči diskriminácii osobitne zraniteľné zdravotne postihnuté osoby, seniori, migranti alebo osoby z etnických či náboženských menšín. Kríza v dôsledku ochorenia COVID-19 túto zraniteľnosť ešte viac prehĺbuje²¹.

1.1 Presadzovanie a zlepšovanie právnej ochrany pred diskrimináciou

Kľúčom k dosiahnutiu pokroku v oblasti rovnosti LGBTIQ osôb je právo EÚ, ktoré zabezpečuje právnu ochranu pred diskrimináciou, ako aj judikatúra Súdneho dvora EÚ. Táto ochrana spadá pod rôzne právne rámce v závislosti od toho, či diskriminácia, ktorej môžu byť LGBTIQ osoby vystavené, je založená na sexuálnej orientácii (antidiskriminačný rámec) alebo pohlaví vrátane zmeny pohlavia²² (rámec rodovej rovnosti).

V smernici o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní²³ sa zakotvuje právo nebyť diskriminovaný alebo obťažovaný v práci na základe sexuálnej orientácie. Súdny dvor EÚ vo svojom nedávnom rozhodnutí objasnil, že verejné vyhlásenie osoby, ktorá vylúčila nábor osoby určitej sexuálnej orientácie do zamestnania, môže predstavovať zakázanú diskrimináciu²⁴. Hoci sa v tejto smernici stanovuje pevný základ, vplyv jej ustanovení je obmedzený z dvoch príčin: z dôvodu výziev pri jej uplatňovaní a obmedzení rozsahu jej pôsobnosti, keďže tento právny predpis neprekračuje rámec pracovno-právnych vzťahov.

Komisia zaistí, aby členské štáty práva uvedené v smernici o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní dôsledne uplatňovali a v roku 2021 predloží správu o jej uplatňovaní²⁵. V správe sa preskúma aj to, či sa členské štáty riadia odporúčaním Komisie, podľa ktorého majú zväziť určenie subjektu pre rovnaké zaobchádzanie, ktorý by sa v rámci rozsahu uplatňovania smernice zaoberal diskrimináciou na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie²⁶. Do roku 2022 Komisia predloží všetky právne predpisy, ktoré sa budú v dôsledku toho požadovať, a ktoré sa môžu najmä týkať úloh subjektov pre rovnaké zaobchádzanie.

V smernici o rodovej rovnosti²⁷ sa zakotvuje právo nebyť diskriminovaný alebo obťažovaný na základe pohlavia vrátane zmeny pohlavia, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, pracovné podmienky (vrátane odmeny) a zamestnanecké systémy sociálneho zabezpečenia. Zásadou

²¹ Napríklad, v porovnaní s celkovou populáciou je vyšší podiel LGBTIQ osôb nezamestnaných, na neistých pracovných miestach a má prístup k veľmi obmedzeným a nestabilným finančným zdrojom. Krízou sa táto situácia ešte zhoršila, pričom sa odhalila zraniteľnosť osôb na neistých pracovných miestach a v neistých podmienkach bývania. Z dôvodu diskriminácie, stigmatizácie a nižšieho sociálno-ekonomického postavenia majú LGBTIQ osoby výrazne horší zdravotný stav, čo sa často spája s obmedzeným prístupom ku komplexnému zdravotnému poisteniu, a preto sú zraniteľnejšie aj voči vírusu [ILGA-Europe, *COVID-19 impact* (Vplyv ochorenia COVID-19)].

²² Pojem „zmena pohlavia“ sa používal v čase zverejnenia rozhodnutí Súdneho dvora EÚ vo veci *P., Richards* a vo veci *C-117/01, K.B./National Health Service Pensions Agency and Secretary of State for Health*, 7. 1. 2004, ECLI:EU:C:2004:7.

²³ Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2.12.2000, s. 16).

²⁴ Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci *C-507/18, NH/Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI – Rete Lenford*, 23. 4. 2020, ECLI:EU:C:2020:289.

²⁵ Táto správa sa predloží spoločne so správou o smernici Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod.

²⁶ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2018/951 o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie (Ú. v. EÚ L 167, 4.7.2018, s. 28).

²⁷ Smernica 2006/54/ES o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (Ú. v. EÚ L 204, 26.7.2006, s. 23).

rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami²⁸ sa vylučuje prepustenie z dôvodu súvisiaceho so zmenou pohlavia. V práve EÚ, ako to potvrdil Súdny dvor EÚ²⁹, sa stanovuje aj právo nebyť diskriminovaný na základe pohlavia, a to vrátane zmeny pohlavia, ani pri prístupe k tovaru a službám dostupným verejnosti³⁰ a v zákonom systéme sociálneho poistenia. V tomto právnom rámci sa ešte výslovne neuvádzajú pohlavné znaky ako dôvod, na ktorého základe je diskriminácia zakázaná.

V roku 2008 Komisia predložila návrh smernice o rovnakom zaobchádzaní, ktorým by sa rozšírila právna ochrana EÚ pred diskrimináciou, okrem iného, na základe sexuálnej orientácie, nad rámec oblastí zamestnania a odbornej prípravy³¹. Komisia vyzýva Radu, aby tento návrh prijala s cieľom vyriešiť nedostatky v práve EÚ, ktoré sa týka ochrany pred diskrimináciou na základe sexuálnej orientácie.

Z výskumu podporeného Komisiou, Radou Európy a občianskou spoločnosťou³² vyplýva, že členské štáty majú rôzne prístupy k ochrane LGBTIQ ľudí pred diskrimináciou, a to najmä, pokiaľ ide o nebinárne, intersexuálne a queer osoby. Komisia podporí členské štáty v zintenzívnení výmeny najlepších postupov v oblasti právnej ochrany pred diskrimináciou v rôznych oblastiach na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity či rodového vyjadrenia a pohlavných znakov. Zatiaľ čo niektoré členské štáty do svojich vnútroštátnych predpisov v oblasti rovnosti zaradili pohlavné znaky ako dôvod diskriminácie, iné použili široký výklad pojmu „pohlavie“³³. Podobne je rodové vyjadrenie uvedené ako dôvod diskriminácie v antidiskriminačných právnych predpisoch iba v niekoľkých členských štátoch. Komisia skúma, ako možno nebinárne, intersexuálne a queer osoby pred diskrimináciou lepšie chrániť.

Nové technológie prinášajú nové príležitosti na zlepšenie života Európanov, predstavujú však aj nové výzvy. Umelá inteligencia sa síce môže použiť na riešenie mnohých spoločenských problémov, zároveň však môže v reálnom živote prehĺbiť diskrimináciu a rodové nerovnosti vrátane diskriminácie LGBTIQ osôb. Ako Komisia zdôraznila vo svojom nedávnom preskúmaní politiky, jednou z konkrétnych nových výziev v oblasti systémov umelej inteligencie na rozpoznávanie tvárí je identifikácia tvárí transrodových osôb, najmä v období ich tranzície³⁴. Komisia plánuje predložiť regulačný rámec, v ktorom sa bude osobitne riešiť riziko predsudkov a neodôvodnenej diskriminácie inherentne

---

²⁸ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-13/94, *P/S and Cornwall County Council*, 30. 4. 1996, ECLI:EU:C:1996:170.

²⁹ Smernica Rady 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu (Ú. v. EÚ L 373, 21.12.2004, s. 37).

³⁰ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-423/04, *Sarah Margaret Richards/Secretary of State for Work and Pensions*, 27. 4. 2006, ECLI:EU:C:2006:256.

³¹ Návrh smernice Rady o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu [KOM(2008) 0426 v konečnom znení].

³² Pozri [Dúhový mapu a index 2020 organizácie ILGA-Europe](#).

³³ Európska komisia, *Trans and intersex equality rights in Europe – a comparative analysis* (Práva transrodových a intersexuálnych osôb v oblasti rovnosti v Európe – porovnávací analýza)(november 2018); Komisar Rady Európy pre ľudské práva, *Human rights and intersex people* (Ľudské práva a intersexuálne osoby) (apríl 2015).

³⁴ Keyes, O., *The misgendering machines: trans/HCI implications of automatic gender recognition* (Prístroje nerozpoznávajúce pohlavie: dôsledky vzájomnej interakcie človeka s počítačom pri automatickom rozpoznávaní pohlavia), *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, zv. 2, CSCW, článok č. 88, 2018. <https://doi.org/10.1145/3274357>, citované v pripravovanej publikácii: Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre výskum a inováciu, *Gendered Innovations: How inclusive analysis contributes to research and innovation (Rodové inovácie: ako inkluzívna analýza prispieva k výskumu a inovácii)*, 2020.

prítomné vo vysokorizikových systémoch umelej inteligencie vrátane systémov biometrickej identifikácie. Navrhne v ňom osobitné požiadavky na kvalitu súborov testovacích údajov a na testovacie postupy v záujme identifikácie zaujatosti a jej nápravy, ktoré sa budú okrem iného týkať dokumentácie. Tieto požiadavky budú slúžiť na včasné predchádzanie nepriaznivým diskriminačným účinkom a na umožnenie nepretržitého monitorovania a ostrážitosti v súvislosti s dodržiavaním existujúcich právnych predpisov zaručujúcich rovnosť, a to v rámci celého životného cyklu umelej inteligencie.

1.2 Podpora začlenenia a rozmanitosti na pracovisku

Rozmanité a inkluzívne pracovné prostredie okrem zákazu diskriminácie prispieva k vytváraniu rovnakých príležitostí na trhu práce, ako aj k zlepšovaniu obchodných výsledkov. Rozmanitosť a začlenenie sú kľúčové pre stimuláciu nových nápadov a podporu inováčnej a prosperujúcej spoločnosti. Napríklad bola preukázaná vzájomná súvislosť medzi začlenením LGBTIQ osôb a návratnosťou aktív, inováciou a produktivitou³⁵.

Komisia podporuje riadenie rozmanitosti prostredníctvom platformy EÚ pre charty rozmanitosti³⁶. Signatári prijali politiky rozmanitosti a začlenenia, zriadili interné siete LGBTIQ osôb, poskytli odbornú prípravu svojim zamestnancom, oslávili Medzinárodný deň boja proti homofóbii, transfóbii, bifóbii a interfóbii (IDAHOT) a zúčastnili sa na národných pochodoch hrdosti. LGBTIQ zamestnanci môžu využívať lepšiu koordináciu medzi platformou EÚ, národnými chartami rozmanitosti a jednotlivými podnikmi. Komisia bude naďalej podporovať prijímanie národných chárt rozmanitosti a bude sa usilovať o osobitné presadzovanie rovnosti LGBTIQ osôb prostredníctvom cielených opatrení v rámci platformy EÚ pre charty rozmanitosti.

Komisia bude podporovať využívanie Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+)³⁷ na zlepšenie sociálno-ekonomického postavenia najviac marginalizovaných LGBTIQ osôb a na vypracovanie iniciatív zameraných na konkrétne skupiny, ako sú gejovia, lesby, bisexuálne, transrodové a intersexuálne podskupiny. Takisto zhromaždí dôkazy o prekážkach, ktoré bránia úplnej rovnosti v zamestnaní, ale aj v iných oblastiach, napríklad v oblasti sociálnej ochrany. Táto práca bude slúžiť členským štátom a podnikom pri príprave usmernení na zvýšenie účasti transrodových a intersexuálnych osôb na trhu práce. Komisia posilní výmenu najlepších postupov medzi členskými štátmi a v spolupráci s agentúrou FRA poskytne spoľahlivé a porovnateľné údaje v tejto oblasti. Komisia bude naďalej podporovať

---

³⁵ Pozri napríklad Li, F., Nagar, V., *Diversity and performance* (Rozmanitosť a výkonnosť), *Management Science* 59, 2013, s. 529 – 544; Shan, L., Fu, S., Zheng, L., *Corporate sexual equality and firm performance* (Rodová rovnosť v spoločnostiach a výkonnosť podnikov), *Strategic Management Journal* 38(9), 2016, s. 1 812 – 1 826; a Gao, H., & Zhang, W., *Employment non-discrimination acts and corporate innovation* (Zákony o nediskriminácii v zamestnaní a inovácia podnikov), *Management Science* 63(9), 2016, s. 2 982 – 2 999.

³⁶ V súčasnosti pozostáva z 26 národných chárt rozmanitosti, ktoré tvoria sieť približne 12 000 organizácií s vyše 16 miliónmi zamestnancov.

³⁷ Rovnaké príležitosti a nediskriminácia sa musia presadzovať aj v rámci Európskeho sociálneho fondu plus počas prípravy, vykonávania, monitorovania a hodnotenia programov. Členské štáty budú podporovať aj opatrenia osobitne zacielené na presadzovanie týchto zásad.

opatrenia v rámci stratégie pre rodovú rovnosť³⁸ zamerané na zlepšenie sociálno-ekonomického postavenia žien vrátane tých, ktoré sú relevantné aj v prípade LGBTIQ žien³⁹.

V boji proti diskriminácii LGBTIQ osôb budú prvú líniu tvoriť sociálne podniky a sociálne hospodárstvo vo všeobecnosti. Sociálne podniky môžu vypracovať osobitné programy, zabezpečiť odbornú prípravu a systémy na lepšie začlenenie LGBTIQ osôb. V roku 2021 Komisia zverejní európsky akčný plán pre sociálne hospodárstvo, ktorý podporí rozvoj týchto podnikov a organizácií, a zameria sa na lepšie začlenenie konkrétnych marginalizovaných skupín, vrátane LGBTIQ osôb, do spoločnosti.

Komisia pôjde ako zamestnávateľ príkladom. V rámci svojej novej stratégie v oblasti ľudských zdrojov bude pracovať na vytvorení úplne inkluzívneho pracovného prostredia, najmä zamestnancom z radov LGBTIQ osôb poskytne lepšie ciele podpora a poradenstvo a podstatne zlepší používanie jazyka zohľadňujúceho rodové hľadisko vo všetkej komunikácii. Komisia vyzýva ostatné inštitúcie EÚ, aby na svojich príslušných pracoviskách prijali kroky potrebné na posilnenie rozmanitosti a začlenenia.

1.3 Boj proti nerovnosti v oblasti vzdelávania, zdravia, kultúry a športu

Komisia bude podporovať posilnenie výmeny najlepších postupov medzi členskými štátmi a odborníkmi v oblasti zaisťovania bezpečného a inkluzívneho vzdelávania pre všetky deti, mladých ľudí a dospelých. Vznikne napríklad nová skupina odborníkov⁴⁰, ktorej úlohou bude vypracúvať návrhy stratégií na vytváranie priaznivého vzdelávacieho prostredia pre skupiny, ktorým hrozia nedostatočné študijné výsledky, a na podporu priaznivých podmienok v školách. Takisto bude riešiť rodové stereotypy vo vzdelávaní, šikanu a sexuálne obťažovanie. V nadchádzajúcej komplexnej stratégii v oblasti práv dieťaťa navyše Komisia zabezpečí rovnaký prístup k právam, ochrane a službám aj pre LGBTIQ deti. Presadzovanie inkluzívnejšieho vzdelávania je v záujme všetkých študentov a občanov, pretože sa ním prispieva k boju proti stereotypom a k budovaniu spravodlivejšej spoločnosti pre všetkých.

Často chýba výskum o prierezových skúsenostiach LGBTIQ osôb vo vyššom veku alebo so zdravotným postihnutím. Z programu Horizont Európa sa podporia rodové štúdie a prierezový výskum týkajúci sa LGBTIQ osôb, a to aj v oblasti zdravia. Komisia bude šíriť výsledky výskumu vrátane odporúčaní a politických usmernení a prostredníctvom platformy pre politiku EÚ v oblasti zdravia zorganizuje konferenciu na úrovni celej EÚ. Takisto navrhne, aby riadiaca skupina pre podporu a prevenciu zvažila overené osvedčené postupy týkajúce sa zdravia v tejto oblasti, ktoré by členské štáty mohli uplatňovať.

Členské štáty sa vyzývajú, aby organizovali odbornú prípravu zdravotníckych pracovníkov s cieľom zvýšiť ich informovanosť o zdravotných potrebách gejev a bisexuálnych mužov, lesbičiek a bisexuálnych žien, intersexuálnych osôb, a transrodových osôb a zabrániť ich diskriminácii a stigmatizácii v oblasti prístupu k službám v oblasti zdravia. Materiál odbornej prípravy z projektu HEALTH4LGBTI⁴¹ sa bude naďalej šíriť a ponúkať členským

³⁸ Európska komisia, *Únia rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020–2025*, 5.3.2020, COM(2020) 152 final.

³⁹ Opatrenia na odstránenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov môžu mať osobitný význam pre domácnosti LGBTIQ osôb.

⁴⁰ Táto skupina odborníkov predstavuje iniciatívu uvedenú v oznámení o vytvorení európskeho vzdelávacieho priestoru do roku 2025 [COM(2020) 625 final].

⁴¹ https://ec.europa.eu/health/social_determinants/projects/ep_funded_projects_en#fragment2.

štátom. Komisia podporí a uľahčí výmenu najlepších postupov medzi členskými štátmi v oblasti riešenia problémov duševného zdravia, ktorým čelí značný počet LGBTIQ osôb.

Rodové predsudky a iné stereotypy patria v mnohých spoločnostiach medzi hlavné dôvody negatívnych alebo nepriateľských postojov k LGBTIQ osobám. Môžu viesť najmä k vylúčeniu a stigmatizácii každého, kto nezodpovedá pevne daným normám alebo predstavám o ženách a mužoch, čo je aj prípad nebinárnych a queer osôb. Silnými nástrojmi na zmenu postojov a sponchybnovanie rodových predsudkov a iných stereotypov sú médiá a kultúrne a športové odvetvie.

Komisia podporí projekty, ktoré využívajú kultúrne prejavy na boj proti diskriminácii, budovanie dôvery a akceptácie a podporu úplného začlenenia LGBTIQ osôb. Komisia posilní uplatňovanie hľadiska rovnosti LGBTIQ osôb v relevantných iniciatívach v oblasti zamestnanosti, vzdelávania a zdravia (najmä iniciatívach zameraných na duševné zdravie a prevenciu HIV/AIDS) a v programoch financovania z prostriedkov EÚ (napr. EU4Health a Erasmus+). Situácia zraniteľných skupín vrátane LGBTIQ osôb sa zohľadní v budúcom európskom pláne na boj proti rakovine. Projekty zamerané na boj proti prierezovej diskriminácii a nerovnosti LGBTIQ osôb, rodovým predsudkom a iným stereotypom môžu byť financované z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty⁴².

Z programu Erasmus+ sa financujú projekty, ktorými sa zabezpečujú príležitosti a posilňuje sa postavenie mladých ľudí čeliacich diskriminácii na základe pohlavia alebo sexuálnej orientácie a iným spoločenským prekážkam. Takisto Európsky zbor solidarity môže podporovať činnosti solidarity zamerané na boj proti rasizmu a diskriminácii a prispieť k väčšej účasti v programoch. V novom programovom období sa bude osobitná pozornosť venovať začleňovaniu, rovnosti a rozmanitosti v programe Erasmus+ a programe Európsky zbor solidarity. Vďaka viacstrannému prístupu by tieto programy mohli byť inkluzívnejšie a so širším dosahom na osoby s nedostatkom príležitostí, a to aj zavedením flexibilnejších a prístupnejších formátov, podporných opatrení na prípravu a sprevádzanie účastníkov a finančných opatrení na odstránenie prekážok, ktorým čelia nedostatočne zastúpené skupiny pri účasti na programoch.

1.4 Ochrana práv žiadateľov o medzinárodnú ochranu z radov LGBTIQ osôb

V rámci spoločného európskeho azylového systému sa rieši osobitná situácia a potreby zraniteľných žiadateľov (vrátane LGBTIQ osôb) o medzinárodnú ochranu⁴³. Komisia navrhla reformu tohto systému, aby bol odolnejší a účinnejší a zároveň rešpektoval potreby takýchto žiadateľov, pokiaľ ide o ochranu⁴⁴.

Komisia bude podporovať výmenu osvedčených postupov medzi členskými štátmi v oblasti riešenia potrieb žiadateľov o medzinárodnú ochranu s dôrazom:

- na to, ako žiadateľom o medzinárodnú ochranu z radov LGBTIQ osôb zaručiť bezpečné a vhodné podmienky prijatia vrátane ubytovania,

⁴² Aj z iných programov EÚ, ako napríklad z Programu pomoci pre komunitu cyperských Turkov, sa aktívne podporujú projekty zamerané na boj proti diskriminácii a vykorisťovaniu LGBTIQ osôb.

⁴³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 337, 20.12.2011, s. 9), smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 60) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 96).

⁴⁴ [Oznámenie Komisie o Novom pakte o migrácii a azyle, COM\(2020\) 609 final.](#)

- na normy ochrany, ktoré sa uplatňujú v súvislosti s ich prípadným zaistením a
- na to, ako zabrániť tomu, aby posudzovanie ich žiadostí nebolo ovplyvnené diskrimináciou alebo stereotypmi založenými na ich LGBTIQ orientácii.

Európsky podporný úrad pre azyl zlepši odbornú prípravu zodpovedných osôb a tlmočníkov tak, aby posudzovanie žiadostí LGBTIQ osôb o medzinárodnú ochranu nebolo ovplyvňované stereotypmi a bolo v súlade s medzinárodným právom, právom EÚ a ďalšími príslušnými nástrojmi⁴⁵.

V diskusiách s členskými štátmi o prioritách financovania z Fondu pre azyl a migráciu Komisia vyzdvihne potrebu budovať kapacitu na dodržiavanie práv žiadateľov o medzinárodnú ochranu a ostatných migrantov.

Európska komisia zabezpečí synergiu pri vykonávaní stratégie pre rovnosť LGBTIQ osôb a akčného plánu EÚ pre integráciu a začlenenie. Jednou zo základných zásad nového akčného plánu bude „začlenenie pre všetkých“. Prihliadne sa v ňom na výzvy vyplývajúce zo vzájomného vzťahu medzi postavením migrantov a ďalšími faktormi diskriminácie, ako je sexuálna orientácia a rodová identita.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- ✓ do roku 2022 navrhnuť právne predpisy v nadväznosti na nadchádzajúcu správu o vykonávaní smernice o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní, najmä posilniť úlohu subjektov pre rovnaké zaobchádzanie,
- ✓ zaistiť vhodnú ochranu zraniteľných žiadateľov (vrátane LGBTIQ osôb) v kontexte spoločného európskeho azylového systému a jeho reformy,
- ✓ zaistiť podporu rovnosti LGBTIQ osôb pri vykonávaní opatrení v rámci Fondu pre azyl a migráciu,
- ✓ prostredníctvom programu Horizont Európa podporovať výskum v oblasti zdravia, ktorý je relevantný pre LGBTIQ osoby vrátane komunity transrodových a intersexuálnych osôb.

Európska komisia podporí členské štáty, aby:

- ✓ zabezpečili právnu ochranu pred diskrimináciou v rôznych oblastiach na základe sexuálnej orientácie, rodovej identity či rodového vyjadrenia a pohlavných znakov,
- ✓ zlepšili bezpečné a inkluzívne vzdelávanie pre LGBTIQ deti a mladých ľudí,
- ✓ riešili osobitné potreby žiadateľov o medzinárodnú ochranu z radov LGBTIQ osôb a súčasne zaistili podmienky pre ich bezpečné prijatie, zaistenie a ubytovanie,
- ✓ zlepšili odbornú prípravu zodpovedných osôb a tlmočníkov, ktorí sa zaoberajú žiadosťami LGBTIQ osôb o azyl.

⁴⁵ „V mnohých častiach sveta dochádza k závažnému porušovaniu ľudských práv a k iným formám prenasledovania kvôli skutočnej alebo vnímanej sexuálnej orientácii a/alebo rodovej identite. Hoci prenasledovanie [LGBTI] osôb alebo osôb, ktoré sú vnímané ako LGBTI, nie je novým javom, v mnohých krajinách azylu sa zvýšila informovanosť o tom, že ľudia, ktorí utekajú pred prenasledovaním z dôvodu svojej sexuálnej orientácie a/alebo rodovej identity, môžu podľa článku 1A ods. 2 [dohovoru z roku 1951] a/alebo jeho protokolu z roku 1967 spĺňať podmienky na priznanie postavenia utečenca ... Uplatňovanie vymedzenia pojmu ‚utečenec‘ však zostáva v tejto oblasti nejednotné“. (UNHCR, *Usmernenia o medzinárodnej ochrane č. 9: Žiadosti o priznanie postavenia utečenca na základe sexuálnej orientácie a/alebo rodovej identity v kontexte článku 1A ods. 2 dohovoru z roku 1951 a/alebo jeho protokolu z roku 1967 týkajúceho sa postavenia utečencov*, HCR/GIP/12/09, 23. októbra 2012).

2. ZAISTENIE BEZPEČNOSTI LGBTIQ OSÔB

38 % LGBTIQ osôb zažilo v priebehu 12 mesiacov pred prieskumom **obťažovanie motivované nenávisťou** z dôvodu príslušnosti k LGBTIQ komunite.

22 % intersexuálnych osôb zažilo za posledných päť rokov **fyzický a/alebo sexuálny útok** z dôvodu svojej intersexuality.

Len 21 % obetí **nenávisťou motivovaného fyzického alebo sexuálneho násillia** z radov LGBTIQ osôb za posledných päť rokov tieto incidenty **oznámilo** nejakej organizácii vrátane polície a subjektov pre rovnaké zaobchádzanie.

Každý má právo na bezpečnosť, či už doma, na verejnosti alebo na internete. LGBTIQ osoby sa oveľa častejšie stávajú obeťami trestných činov z nenávisťi, nenávisťných prejavov a násillia⁴⁶. Komisia sa v rámci boja proti nenávisťným prejavom na internete v roku 2016 dohodla so spoločnosťami IT na dobrovoľnom kódexe správania⁴⁷. Z hodnotenia uplatňovania kódexu vyplýva, že sexuálna orientácia je najčastejšie oznamovaným dôvodom nenávisťných prejavov (33,1 %) ⁴⁸. Kríza v dôsledku ochorenia COVID-19 priniesla ešte viac nenávisťi, násillia a diskriminácie namierených proti LGBTIQ osobám a výraznejšiu polarizáciu celej spoločnosti⁴⁹.

Súčasne zostáva závažným problémom nedostatočné oznamovanie trestných činov z nenávisťi polícii alebo iným organizáciám, ktoré pramení z nedôvery v presadzovanie práva, strachu z reakcií zameraných proti osobám z LGBTIQ komunity⁵⁰ alebo z toho, že obeť bude obvinená, a ďalej z predchádzajúcich negatívnych skúseností pri kontakte s políciou alebo z obáv z nečinnosti polície.

Obhajcovia práv sa stretávajú s hrozbami a pokojné pochody narúša nenávisť. LGBTIQ osoby sa príliš často využívajú ako obeťné baránky v politických diskusiách, a to najmä počas volebných kampaní. Vyhlásenia o „zónach bez LGBT“ majú za cieľ odopierať LGBTIQ komunite základné práva a slobody. Označovanie LGBTIQ za „ideológiu“ sa šíri v online aj offline komunikácii⁵¹ a to isté platí pre prebiehajúcu kampaň proti takzvanej „rodovej ideológii“. Zóny bez LGBTIQ sú zóny zbavené ľudskosti a v našej Únii nemajú miesto.

⁴⁶ FRA, druhý prieskum týkajúci sa LGBTIQ osôb. Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

⁴⁷ [Kódex správania pre boj proti nezákonným nenávisťným prejavom na internete, 30. júna 2016.](#)

⁴⁸ Európska komisia, *Boj proti nezákonným nenávisťným prejavom na internete: piate hodnotenie kódexu správania*, 22. júna 2020.

⁴⁹ V posledných rokoch sa zintenzívňuje nenávisťná rétorika vo verejných diskusiách, čo sa v reálnom živote prenáša do nenávisťi namierenej okrem iného aj proti LGBTIQ osobám. Napríklad organizácia ILGA-Europe dostala najmenej zo štyroch členských štátov správy o náboženských vodcoch, ktorí pripisujú LGBTIQ komunite vinu za pandémiu. [ILGA-Europe, *COVID-19 impacts on LGBTIQ communities in Europe and Central Asia: A rapid assessment report* (Vplyv ochorenia COVID-19 na LGBTIQ komunity v Európe a strednej Ázii: rýchla hodnotiacia správa), jún 2020].

⁵⁰ FRA, druhý prieskum týkajúci sa LGBTIQ osôb, s. 49. Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

⁵¹ Pozri napríklad správu agentúry FRA *Fundamental rights report 2019* (Správa o základných právach za rok 2019) (29. mája 2019) a správu organizácie ILGA-Europe *Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people 2019* (Ročný prehľad situácie v oblasti ľudských práv lesbiem, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb za rok 2019) (február 2019).

2.1 Posilnenie právnej ochrany LGBTIQ osôb pred trestnými činmi z nenávisti, nenávisťnými prejavmi a násilím

Právna ochrana pred trestnými činmi z nenávisti a nenávisťnými prejavmi zameranými na LGBTIQ osoby sa v jednotlivých členských štátoch do značnej miery líši⁵². Prostredníctvom skupiny EÚ na vysokej úrovni pre boj proti rasizmu, xenofóbii a iným formám neznášanlivosti Komisia zorganizuje ciele diskusie s vnútroštátnymi orgánmi a občianskou spoločnosťou zamerané na výmenu najlepších postupov pri vykonávaní vnútroštátnych právnych predpisov v týchto oblastiach.

Hoci EÚ na európskej úrovni prijala právne predpisy, ktoré kriminalizujú trestné činy z nenávisti a nenávisťné prejavy vyplývajúce z rasizmu a xenofóbie⁵³, na úrovni EÚ neexistujú žiadne konkrétne sankcie za nenávisťné prejavy a trestné činy vyplývajúce z nenávisti namierenej voči LGBTIQ osobám. Ako prvý významný krok Komisia v roku 2021 predloží iniciatívu s cieľom rozšíriť zoznam trestných činov v EÚ podľa článku 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) o trestné činy z nenávisti a nenávisťné prejavy namierené proti LGBTIQ osobám.

Komisia takisto prijme opatrenia na boj proti rodovo motivovanému násiliu, ako to oznámila v stratégii pre rodovú rovnosť. Očakáva sa, že z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa budú financovať projekty zamerané na predchádzanie trestným činom z nenávisti, nenávisťným prejavom a násiliu namiereným proti LGBTIQ osobám a na boj proti nim, pričom z programu Spravodlivosť sa zabezpečí financovanie podpory práv obetí trestných činov, a to aj LGBTIQ osôb.

2.2 Posilnenie opatrení na boj proti nenávisťným prejavom na internete a proti dezinformáciám namiereným proti LGBTIQ osobám

Komisia do konca roka 2020 navrhne akt o digitálnych službách. Hoci sa v návrhu nebude vymedzovať, čo sa považuje za nezákonný prejav, bude sa zameriavať na efektívnejšie riešenie všetkých druhov nezákonného obsahu hostovaného na rôznych typoch platforiem, pričom sa zabezpečí dodržiavanie základných práv vrátane práva na slobodu prejavu. Komisia takisto posilní svoju angažovanosť a spoluprácu so spoločnosťami IT a platformami, a to aj v súvislosti s uplatňovaním kódexu správania.

Komisia zabezpečí správnu transpozíciu a prísne uplatňovanie revidovanej smernice o audiovizuálnych mediálnych službách, ktorou sa posilňuje ochrana pred obsahom nabádajúcim k nenávisti alebo násiliu a v ktorej sa zakazujú audiovizuálne komerčné oznamy obsahujúce alebo propagujúce akúkoľvek diskrimináciu, vrátane diskriminácie na základe pohlavia alebo sexuálnej orientácie. V roku 2020 Komisia prijme akčný plán pre európsku demokraciu s cieľom riešiť hlavné výzvy, ako je boj proti dezinformáciám, ochrana pred vonkajšími vplyvmi a manipuláciou volieb, sloboda a pluralita médií.

---

⁵² V súčasnosti sedem členských štátov vo svojich právnych predpisoch týkajúcich sa nenávisťných prejavov a/alebo trestných činov z nenávisti výslovne nezaraďuje medzi prirážajúce okolnosti sexuálnu orientáciu, 15 členských štátov rodovú identitu a 25 členských štátov pohlavné znaky.

⁵³ Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva sa výslovne nevzťahuje na trestné činy z nenávisti a nenávisťné prejavy namierené proti LGBTIQ osobám a medzi určujúce charakteristiky trestných činov z nenávisti a nenávisťných prejavov nezahŕňa ciele na sexuálnu orientáciu ani rodovú identitu. (Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008, s. 55).

2.3 Oznamovanie trestných činov z nenávisťi namierených proti LGBTIQ osobám a výmena osvedčených postupov

Komisia bude naďalej presadzovať bezpečné prostredie, v ktorom obeť z radov LGBTIQ osôb môžu oznamovať trestné činy, a lepšiu ochranu a podporu obetí rodovo motivovaného násillia, domáceho násillia a trestných činov z nenávisťi namierených proti LGBTIQ osobám. V rámci stratégie EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025)⁵⁴ pomôže členským štátom zaistiť, aby LGBTIQ osoby mali ľahko prístupné služby na podporu obetí vrátane bezpečného bývania. Komisia bude pomocou finančných prostriedkov EÚ presadzovať aj integrovanú a cieleňú podporu obetí s osobitnými potrebami, vrátane LGBTIQ osôb, ktoré sa stali obeťami trestných zločinov z nenávisťi.

V nadväznosti na správu o vykonávaní z mája 2020⁵⁵ bude Komisia naďalej spolupracovať s členskými štátmi s cieľom zabezpečiť plné a správne vykonanie smernice o právach obetí. Zvýši informovanosť o právach obetí prostredníctvom komunikačnej kampane na úrovni celej EÚ a uľahčí výmenu osvedčených postupov (napr. zriadenie „dúhových stolov“ na miestnych policajných staniách⁵⁶).

Prostredníctvom užšej spolupráce s Agentúrou EÚ pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva (CEPOL) a s Radou Európy, členskými štátmi a občianskou spoločnosťou v novej pracovnej skupine pre odbornú prípravu v oblasti trestných činov z nenávisťi a budovanie kapacity v oblasti presadzovania práva Komisia podporí odbornú prípravu, aby pomohla zamestnancom orgánov presadzovania práva identifikovať a zaznamenávať predsudky voči osobám z LGBTIQ komunity a zvýšiť oznamovanie trestných činov.

2.4 Ochrana a podpora telesného a duševného zdravia LGBTIQ osôb

Škodlivé praktiky ako chirurgické zákroky, ktoré nie sú životne dôležité, a lekárske zákroky na intersexuálnych deťoch a mladistvých bez ich osobného a plne informovaného súhlasu (mrzačenie pohlavných orgánov intersexuálnych osôb)⁵⁷, nútená medikalizácia transrodových osôb či konverzné praktiky zamerané na LGBTIQ osoby⁵⁸ môžu mať závažné dôsledky na ich telesné aj duševné zdravie. Komisia posilní výmenu osvedčených postupov medzi členskými štátmi o ukončení týchto praktík. Nútené prerušenie tehotenstva a nútená sterilizácia a ďalšie škodlivé praktiky voči ženám a dievčatám predstavujú formy rodovo motivovaného násillia a závažného porušenia práv žien a detí. Komisia takisto zahrnie prierezové hľadisko do odporúčania o škodlivých praktikách voči ženám a dievčatám, ktoré bolo oznámené v stratégii pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025.

⁵⁴ Európska komisia, [Stratégia EÚ v oblasti práv obetí \(2020 – 2025\)](#), 24. 6. 2020, COM(2020) 258 final.

⁵⁵ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV [COM(2020) 188 final], 11. mája 2020.

⁵⁶ Vytvorenie dúhových stolov sa navrhuje v rámci vykonávania stratégie v oblasti práv obetí [COM(2020) 258 final].

⁵⁷ 62 % intersexuálnych osôb, ktoré podstúpili chirurgický zákrok, uviedlo, že ani oni, ani ich rodičia neposkytli pred prvým lekárskeým ošetrením alebo zákrokom plne informovaný súhlas s úpravou svojich pohlavných znakov (*FRA, druhý prieskum týkajúci sa LGBTI osôb*, s. 54).

⁵⁸ Postupy konverznej terapie sú „hlboko škodlivé zásahy vychádzajúce z lekárskeý nesprávnej predstavy, že LGBT osoby a ďalšie rodovo rôznorodé osoby sú choré, pričom táto terapia spôsobuje intenzívnu bolesť a utrpenie a vedie k dlhotrvajúceho psychickému a fyzickému poškodeniu“ (nezávislý odborník OSN na ochranu pred násillím a diskrimináciou na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity, [Report on conversion therapy](#), (správa o konverznej terapii) 1. mája 2020).

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- ✓ v roku 2021 predložiť iniciatívu s cieľom rozšíriť zoznam trestných činov v EÚ (článok 83 ZFEÚ) o trestné činy z nenávisťi a nenávisťné prejavy, ktoré sú namierené proti LGBTIQ osobám,
- ✓ poskytnúť možnosti financovania iniciatív zameraných na boj proti trestným činom z nenávisťi, nenávisťným prejavom, násiliu a škodlivým praktikám voči LGBTIQ osobám (program Občania, rovnosť, práva a hodnoty) a podporovať práva obetí trestných činov vrátane LGBTIQ osôb (program Spravodlivosť),
- ✓ predložiť odporúčanie týkajúceho sa predchádzania škodlivým praktikám voči ženám a dievčatám.

Európska komisia podporí členské štáty, aby:

- ✓ si vymieňali najlepšie postupy v oblasti ochrany pred nenávisťnými prejavmi a trestnými činmi z nenávisťi voči LGBTIQ osobám,
- ✓ podporovali bezpečné a podporné prostredie pre obeť trestných činov z radov LGBTIQ osôb,
- ✓ zlepšili odbornú prípravu a budovanie kapacít orgánov presadzovania práva s cieľom lepšie identifikovať a zaznamenávať predsudky voči LGBTIQ osobám a zvýšiť oznamovanie trestných činov.

3. BUDOVANIE INKLUZÍVNYCH SPOLOČNOSTÍ PRE LGBTIQ OSOBY

53 % LGBTI osôb **takmer nikdy nehovorí alebo len zriedka** hovorí otvorene o tom, že sú LGBTI.

21 členských štátov uznáva **zväzky** párov rovnakého pohlavia, zatiaľ čo **15 členských štátov** párom rovnakého pohlavia umožňuje **adopciu**.

Právne uznanie rodu založené na sebaurčení existuje v **štyroch** členských štátoch.

V Charte základných práv sa zakotvuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako aj právo detí na ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre ich blaho. V EÚ existujú najrôznejšie rodinné modely vrátane modelu dúhových rodín s jedným alebo viacerými členmi z radov LGBTIQ osôb. Z dôvodu rozdielov v rodinnom práve jednotlivých členských štátov tieto rodinné zväzky prestanú byť uznávané, keď dúhové rodiny prekročia vnútorné hranice EÚ. Ďalšie zhoršenie tejto situácie priniesli opatrenia na obmedzenie pohybu prijaté z dôvodu ochorenia COVID-19. Ťažkosti niektorých dúhových rodín s právnym uznaním dokladov a vzťahov viedli k ďalším problémom počas pandémie, keď krajiny uzavreli svoje hranice. V niektorých prípadoch ľudia zostali zablokovaní na hraniciach a počas izolácie sa nemohli vrátiť k svojim rodinám⁵⁹.

Transrodové, nebinárne a intersexuálne osoby často nie sú právne alebo v praxi uznávané, čo má za následok právne ťažkosti v ich osobnom aj rodinnom živote, a teda aj v cezhraničných situáciách.

⁵⁹ ILGA-Europe, *COVID-19 impact* (Vplyv ochorenia COVID-19).

3.1 Zabezpečenie práv pre LGBTIQ osoby v cezhraničných situáciách

V právnych predpisoch o voľnom pohybe v EÚ, a najmä v smernici o voľnom pohybe⁶⁰, sa uznáva právo všetkých občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov vrátane osôb v registrovaných partnerstvách a v dúhových rodinách na voľný pohyb a pobyt v EÚ⁶¹.

Komisia bude naďalej zabezpečovať správne uplatňovanie právnych predpisov o voľnom pohybe a v ich rámci riešiť aj osobitné ťažkosti, ktoré bránia LGBTIQ osobám a ich rodinám využívať svoje práva. Súčasťou toho sú aj osobitné dialógy s členskými štátmi v súvislosti s vykonávaním rozsudku vo veci *Coman*, v ktorom Súdny dvor Európskej únie objasnil, že pojem „manželský partner“ v zmysle použítom v smernici o voľnom pohybe sa vzťahuje aj na partnerov rovnakého pohlavia⁶². V prípade potreby Komisia podnikne právne kroky.

S cieľom zlepšiť právnu istotu občanov EÚ pri vykonávaní svojho práva na voľný pohyb a zabezpečiť účinnejšie a jednotné uplatňovanie právnych predpisov o voľnom pohybe v EÚ Komisia v roku 2022 preskúma usmernenia z roku 2009 o voľnom pohybe. Do preskúmaných usmernení sa bude premietat' rozmanitosť rodín, čím sa prispeje k uľahčovaniu vykonávania práva na voľný pohyb všetkých rodín vrátane dúhových⁶³. Komisia bude naďalej získavať dôkazy o problémoch, s ktorými sa v reálnom živote stretli LGBTIQ osoby a ich rodiny v cezhraničných situáciách.

Hmotné rodinné právo patrí do právomoci členských štátov. Právne predpisy EÚ týkajúce sa rodinného práva sa uplatňujú v cezhraničných prípadoch alebo v prípade s cezhraničnými dôsledkami a vzťahujú sa aj na LGBTIQ osoby. Patria sem pravidlá na uľahčenie uznávania rozsudkov medzi členskými štátmi, ktoré sa týkajú rozvodov, rodičovských práv a povinností (vrátane práva starostlivosti o dieťa a práva na styk s dieťaťom), výživného (pre páry aj deti), majetkových pomerov v manželstve a registrovanom partnerstve a dedičských vecí (pre páry aj deti).

Komisia zabezpečí dôsledné uplatňovanie cezhraničného rodinného práva vo vzťahu k dúhovým rodinám tak, že sa na túto skupinu pri monitorovaní jeho uplatňovania viac zameria.

3.2 Zlepšenie právnej ochrany pre dúhové rodiny v cezhraničných situáciách

Vnútroštátne právne predpisy vo viac ako polovici členských štátov obsahujú ustanovenia vzťahujúce sa na dúhových rodičov. Napriek existujúcemu právu EÚ ako ho vykladá Súdny dvor, však môže hroziť riziko, že sa pri vycestovaní alebo presťahovaní sa týchto rodín do iného členského štátu preruší vzťah medzi deťmi a ich LGBTIQ rodičom (rodičmi), čo môže

⁶⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 77).

⁶¹ S výhradou podmienok uvedených v zmluvách a opatrení prijatých na ich vykonávanie.

⁶² Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C- 673/16, *Coman*, 5. 6. 2018, ECLI:EU:C:2018:385. V tomto rozsudku Súdny dvor rozhodol, že pojem „manželský partner“ (ako sa uvádza v smernici o voľnom pohybe) sa vzťahuje aj na osobu rovnakého pohlavia ako občan EÚ, s ktorým daná osoba uzatvorila manželstvo.

⁶³ Ďalšie podrobnosti budú oznámené v nachádzajúcej správe o občianstve.

ovplyvniť práva detí⁶⁴. Ťažkosti pri cestovaní a sťahovaní do iného členského štátu môžu mať aj zosobášení alebo registrovaní partneri.

Komisia bude presadzovať vzájomné uznávanie rodinných vzťahov v EÚ. Rodič v jednej krajine je rodičom v každej krajine. V roku 2022 Komisia navrhne horizontálnu legislatívnu iniciatívu na podporu vzájomného uznávania rodičovstva medzi členskými štátmi, napríklad uznanie rodičovstva v jednom členskom štáte právoplatne uznaného v inom členskom štáte.

Okrem toho Komisia bude pri vykonávaní práva EÚ naďalej podporovať úsilie členských štátov o dodržiavanie práv dúhových rodín zakotvených v Charte základných práv EÚ (najmä právo na súkromný a rodinný život a práva dieťaťa). Preskúma možné opatrenia na podporu vzájomného uznávania právneho postavenia manželských partnerov a registrovaných partnerov rovnakého pohlavia v cezhraničných situáciách.

3.3 Zlepšenie uznávania identít transrodových a nebinárnych osôb a intersexuálnych osôb

Požiadavky na jednotlivcov, ktorí chcú právne zmeniť rod, sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líšia. V posledných rokoch čoraz viac členských štátov významne zmenilo svoje právne predpisy o uznávaní rodu smerom k modelu osobného sebaurčenia. Iné však ponechávajú pre uznanie rodu transrodových a nebinárnych osôb množstvo požiadaviek. Tieto požiadavky nemusia byť primerané a môžu predstavovať porušenie noriem ľudských práv, ako rozhodol Európsky súd pre ľudské práva v prípade požiadaviek na chirurgický zákrok⁶⁵ a sterilizáciu⁶⁶.

Komisia bude podporovať výmenu najlepších postupov medzi členskými štátmi o zavádzaní dostupných právnych predpisov a postupov v oblasti právneho uznávania rodu na základe zásady osobného sebaurčenia a bez vekového obmedzenia.

Komisia začne medziodvetvový dialóg s rôznymi zainteresovanými stranami vrátane členských štátov, podnikov a zdravotníckych pracovníkov s cieľom zvýšiť informovanosť o osobách s transrodovou a nebinárnou identitou a intersexuálnych osobách a podporiť inkluzívnosť vo všetkých relevantných opatreniach a postupoch, a to aj v rámci Komisie.

3.4 Podpora priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť

Komisia poskytne financovanie na podporu priaznivého a udržateľného prostredia pre organizácie občianskej spoločnosti venujúce sa problematike LGBTIQ osôb. Táto stratégia sa týka relevantných programov financovania z prostriedkov EÚ a ich finančných priorit v oblasti rovnosti LGBTIQ osôb. Z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty na roky 2021 – 2027 bude okrem financovania jednotlivých projektov možné viac financovať malé a stredné organizácie a poskytovať prevádzkové granty sieťam podporujúcim rovnosť LGBTIQ osôb. Prostriedky z EÚ musia prispievať k budovaniu nediskriminačnej spoločnosti a podpore úsilia Komisie o zabezpečenie Únie rovnosti.

---

⁶⁴ Nedostatočné vzájomné uznávanie vzťahov medzi rodičmi a deťmi môže mať za následok odopretie občianstva, mena alebo dedičských práv deťom. Môže sa dokonca stať, že neuznaní rodičia nebudú mať právo vystupovať ako právni zástupcovia svojich detí, nebudú s nimi môcť cestovať, zapísať ich do škôl, zabezpečiť im zdravotné poistenie, otvoriť im bankový účet alebo za nich vyjadriť súhlas s lekársnym zákrokom.

⁶⁵ S.V./Taliansko, podanie č. 55216/08, 11. októbra 2018.

⁶⁶ A.P., Garçon a Nicot/Francúzsko, podania č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, 6. apríla 2017.

Okrem toho bude Komisia ďalej viesť a podporovať štruktúrovaný a otvorený dialóg a konzultácie s občianskou spoločnosťou v oblasti právnych predpisov a tvorby politík, a to najmä o vykonávaní stratégie. Bude podporovať dialóg s členskými štátmi, agentúrami EÚ, sociálnymi partnermi a súkromným sektorom s cieľom získať poznatky potrebné na ďalší rozvoj politík na boj proti diskriminácii LGBTIQ osôb. Komisia bude naďalej zvyšovať informovanosť o potrebe rovnosti a nediskriminácie LGBTIQ osôb a zúčastní sa na verejných podujatiach, ktoré sú dôležitými míľnikmi pre LGBTIQ komunitu.

Pri budovaní inkluzívnej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu mladí ľudia. Komisia spolu s členskými štátmi získala ich názory prostredníctvom dialógu EÚ s mládežou, ktorého výsledkom je 11 európskych cieľov v oblasti mládeže⁶⁷, kam sa okrem iných zaraďuje aj rovnosť všetkých rodov a inkluzívna spoločnosť. V týchto cieľoch sa premietajú postoje mladých Európanov, pričom predstavujú víziu Európy, ktorá im umožňuje naplno využívať svoj potenciál a pomáha odstraňovať prekážky, s ktorými sa stretávajú ľudia s nedostatkom príležitostí na účasť na spoločenskom a hospodárskom živote.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- ✓ v roku 2022 revidovať usmernenia z roku 2009 o voľnom pohybe s cieľom zohľadniť v nich rozmanitosť rodín, aby mohli prispievať k uľahčovaniu vykonávania práva na voľný pohyb všetkých rodín vrátane dúhových,
- ✓ navrhnúť horizontálnu legislatívnu iniciatívu o vzájomnom uznávaní rodičovstva medzi členskými štátmi,
- ✓ preskúmať možné opatrenia na podporu vzájomného uznávania partnerstiev osôb rovnakého pohlavia medzi členskými štátmi,
- ✓ umožniť financovanie najmä prostredníctvom programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

Európska komisia podporí členské štáty, aby:

- ✓ zaviedli dostupné právne predpisy a postupy pre právne uznávanie rodu,
- ✓ lepšie zohľadňovali transrodové, nebinárne a intersexuálne osoby v príslušnej dokumentácii, aplikáciách, prieskumoch a procesoch,
- ✓ dôsledne uplatňovali právo na voľný pohyb a pravidlá EÚ v oblasti rodinného práva.

4. VEDÚCA ÚLOHA PRI PRESADZOVANÍ ROVNOSTI LGBTIQ OSÔB NA CELOM SVETE

Práva LGBTIQ osôb sú ľudské práva a LGBTIQ osoby by mali mať možnosť vždy a všade v plnej miere svoje práva uplatňovať.

Situácia LGBTIQ osôb je však v rôznych častiach sveta naďalej veľmi neistá vzhľadom na to, že sa ich práva závažným spôsobom porušujú a zneužívajú, a to bez prístupu k spravodlivosti. Mnoho z nich čelí diskriminácii, obťažovaniu, prenasledovaniu, väzeniu alebo dokonca vražde či trestu smrti⁶⁸ – a to len pre to, že sú tým, kým sú. Komisia

⁶⁷ https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_en; tieto ciele sú súčasťou stratégie EÚ pre mládež na roky 2019 – 2027.

⁶⁸ Vzťahy medzi osobami rovnakého pohlavia sa stále považujú za trestný čin v 72 krajinách. [Rada pre ľudské práva, [Report of the Independent Expert on protection against violence and discrimination based on](#)

a Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) sa zaviazali chrániť ich a umožňovať im presadzovať svoje práva. Situácia LGBTIQ osôb sa v jednotlivých krajinách výrazne líši. Na dosiahnutie maximálneho vplyvu podpory zo strany EÚ je potrebný individualizovaný prístup pri využití všetkých dostupných nástrojov. EÚ vedie politické dialógy s partnerskými krajinami zamerané na odstraňovanie diskriminačných zákonov, politik a praktík voči LGBTIQ osobám a na dekriminalizáciu vzťahov medzi osobami rovnakého pohlavia a transrodových identít. Bude viesť príkladom, vyjadrovať solidaritu a budovať odolnosť v oblasti ochrany a dosiahnutia pokroku z hľadiska práv LGBTIQ osôb na celom svete, prispievať ku globálnemu oživeniu, ktoré každému umožní spoločensky, hospodársky aj politicky prosperovať, a pri ktorom sa na nikoho nezabudne.

Obhajcovia ľudských práv stále viac riskujú pri presadzovaní rovnosti LGBTIQ osôb svoj život. Nepriateľské alebo život ohrozujúce prostredie často núti LGBTIQ osoby utiecť z krajiny svojho pôvodu. Silný záväzok podporovať a chrániť ľudské práva je ústredným motívom všetkých činností EÚ. Je dôležité, aby boli všetky vnútorné a vonkajšie činnosti EÚ v tejto oblasti jednotné a aby sa navzájom posilňovali. EÚ bude naďalej svetovým lídrom v oblasti ochrany univerzálnosti a nedeliteľnosti ľudských práv pre všetkých vrátane LGBTIQ osôb.

Bez ohľadu na dôvod žiadosti o azyl sú žiadatelia o azyl z radov LGBTIQ osôb pri príchode do EÚ často vystavení ďalšiemu nebezpečenstvu a ich potreby sa môžu odlišovať od potrieb iných žiadateľov o azyl⁶⁹.

4.1 Posilnenie angažovanosti EÚ v otázkach týkajúcich sa LGBTIQ osôb vo všetkých jej vonkajších vzťahoch

EÚ posilní svoju angažovanosť v otázke LGBTIQ osôb vo svojich vonkajších vzťahoch, a to na politickej aj technickej úrovni. Vyvinie osobitné úsilie v boji proti násiliu, nenávisti a diskriminácii a zabezpečí dodržiavanie práv LGBTIQ osôb v partnerských krajinách.

Pokiaľ ide o kandidátske krajiny a potenciálnych kandidátov, okrem iného v rámci prístupových rokovaní a procesu stabilizácie a pridruženía bude Komisia presadzovať rovnosť LGBTIQ osôb v politickom dialógu a podporovať opatrenia na boj proti násiliu, nenávisti a diskriminácii namiereným proti LGBTIQ osobám, vrátane podpory organizácií občianskej spoločnosti z nástroja predvstupovej pomoci. Podporí aj monitorovanie a zber údajov o situácii LGBTIQ osôb v regióne a ďalej bude monitorovať situáciu a podávať o nej správy v každoročnom balíku správ o jednotlivých krajinách týkajúcom sa rozširovania.

Komisia bude prostredníctvom spolupráce s Radou Európy, OSN a ďalšími príslušnými medzinárodnými aj regionálnymi subjektmi poskytovať svoje najlepšie postupy v oblasti boja proti diskriminácii a presadzovania práv LGBTIQ osôb aj za hranicami EÚ.

[sexual orientation and gender identity](#) (Správa nezávislého experta na ochranu pred násilím a diskrimináciou na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity), 11. mája 2018).]

⁶⁹ Žiadatelia o azyl z radov LGBTIQ osôb sú v centrách prvého prijatia a zariadeniach určených na zaistenie a počas výsluchov vystavení mimoriadnemu riziku diskriminácie, vylúčenia, obťažovania a násillia vrátane sexuálneho násillia. Môže im byť odopieraná primeraná právna pomoc alebo životne dôležitá zdravotná starostlivosť, akou je napríklad prebiehajúca hormonálna liečba. Pozri napríklad publikáciu UNHCR s názvom *Protecting persons with diverse sexual orientations and gender identities: a global report on UNHCR's efforts to protect lesbian, gay, bisexual, transgender, and intersex asylum-seekers and refugees* (Ochrana osôb s rôznymi sexuálnymi orientáciami a rodovými identitami: globálna správa o úsilí Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov chrániť žiadateľov o azyl a utečencov patriacich do komunity lesbiab, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb) (december 2015).

Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 – 2024⁷⁰ obsahuje obnovenie záväzku EÚ a výzvu na činnosť v oblasti boja proti všetkým druhom diskriminácie s osobitným zameraním na viacnásobné a prierezové formy diskriminácie. Odsudzujú sa v ňom diskriminačné zákony, politiky a praktiky vrátane kriminalizácie vzťahov osôb rovnakého pohlavia. EÚ podnikne kroky zamerané na rovnosť LGBTIQ osôb na medzinárodných fórach, bude nadväzovať medzinárodné partnerstvá vychádzajúce zo zásad rovnosti a nediskriminácie a bude sa pravidelne spolu s partnerskými krajinami zapájať do politických dialógov a dialógov o ľudských právach, ktoré sú v súlade s jej usmerneniami na presadzovanie a ochranu ľudských práv LGBTI osôb⁷¹ a s usmerneniami v oblasti ľudských práv týkajúcimi sa nediskriminácie vo vonkajšej činnosti⁷².

Miestne organizácie občianskej spoločnosti, ktoré pracujú v prvej línii presadzovania a ochrany práv LGBTIQ osôb, získajú pomoc z finančných prostriedkov EÚ.

Komisia bude naďalej podporovať vnútroštátne, regionálne a celosvetové programy zamerané na obhajcov ľudských práv LGBTIQ osôb a ich organizácie. V súčasnosti napríklad poskytuje podporu na zvýšenie kapacít pre:

- vybudovanie silných hnutí po celom svete,
- posilnenie miestnych, vnútroštátnych a regionálnych iniciatív v oblasti ľudských práv a
- založenie regionálnych aliancií v regiónoch zapojených do procesu rozširovania a regiónoch susedstva, v Afrike, Ázii a Tichomorí, Latinskej Amerike a Karibiku.

EÚ bude naďalej rýchlo reagovať na ochranu jednotlivých obhajcov práv LGBTIQ osôb. Komisia sa bude naďalej usilovať o to, aby humanitárna pomoc naďalej zohľadňovala rod a vek, bola prispôbená potrebám rôznych rodových a vekových skupín (vrátane LGBTIQ komunit aj jednotlivcov) a bola v súlade s humanitárnymi zásadami vrátane zásady nestrannosti (nediskriminácie). A napokon, akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien vo vonkajších vzťahoch na roky 2021 – 2025 (GAP III) bude vychádzať okrem iného zo zásady prierezovosti a jeho cieľom bude presadzovať rovnosť žien a mužov v celej ich rozmanitosti.

Krída v dôsledku ochorenia COVID-19 prehĺbila diskrimináciu a násilie voči LGBTIQ osobám aj mimo európskych hraníc. Vo svojej globálnej reakcii Tímu Európa na ochorenie COVID-19 z 8. apríla 2020 zaujala EÚ prístup založený na ľudských právach, ktorého cieľom je zásada obnovy k lepšiemu (*build back better*), podpora spravodlivejších, inkluzívnejších a udržateľnejších spoločností a vykonávanie Agendy 2030, podľa zásady na nikoho nezabudnúť⁷³. EÚ dáva prioritu zdravotníckym a sociálno-ekonomickým opatreniam, napr. zabezpečenie toho, aby podporné a základné sociálne služby zostali dostupné všetkým, a bude aj naďalej v tejto súvislosti podporovať a presadzovať ľudské práva, rovnosť a nediskrimináciu, dôstojné pracovné podmienky, boj proti násiliu a základné hodnoty.

⁷⁰ Európska komisia, *Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 – 2024*, JOIN(2020) 5 final.

⁷¹ Rada, *Usmernenia na presadzovanie a ochranu všetkých ľudských práv lesbič, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI)* (24. júna 2013).

⁷² Rada, *Usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv týkajúce sa nediskriminácie vo vonkajšej činnosti*, (6337/19, 18. marca 2019).

⁷³ Európska komisia, *Oznámenie o globálnej reakcii EÚ na COVID-19*, 8. 4. 2020 [JOIN(2020) 11 final]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0011&qid=1605697692594&from=SK>.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- ✓ vykonávať opatrenia na podporu práv LGBTIQ osôb v súlade s akčným plánom pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 – 2024 a s usmerneniami EÚ na presadzovanie a ochranu využívania všetkých ľudských práv LGBTI osobami;
- ✓ zabezpečiť podporu rovnosti LGBTIQ osôb pri vykonávaní opatrení v rámci nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce a nástroja predvstupovej pomoci.

5. PLNENIE STRATÉGIE: VYUŽÍVANIE INICIATÍV EÚ V PLNOM ROZSAHU

Na dosiahnutie cieľov stanovených v tejto stratégii Komisia skombinuje uvedené ciele opatrenia s posilneným uplatňovaním hľadiska rovnosti. Takisto zabezpečí, aby boli boj proti diskriminácii LGBTIQ osôb a presadzovanie rovnosti začlenené, do všetkých vnútorných aj vonkajších politík, právnych predpisov a programov financovania EÚ. V tomto úsilí bude pomáhať vôbec prvý európsky komisár pre rovnosť a špecializovaná pracovná skupina pre rovnosť.

Táto stratégia sa bude vykonávať pomocou prierezovosti ako základnej zásady: sexuálna orientácia, rodová identita/rodové vyjadrenie a/alebo pohlavné znaky sa budú zohľadňovať spolu s ďalšími osobnými vlastnosťami alebo identitami, ako je pohlavie, rasový/etnický pôvod, náboženstvo alebo viera, zdravotné postihnutie a vek. Táto zásada slúži na objasnenie úlohy, ktorú táto prierezovosť zohráva v skúsenostiach jednotlivcov s diskrimináciou a v ich zraniteľnosti. LGBTIQ ženy môžu zažívať diskrimináciu zároveň ako ženy a ako LGBTIQ osoby. LGBTIQ osoby so zdravotným postihnutím môžu navyše čeliť ďalším ťažkostiam pri získavaní podpory a informácií, ako aj pri snahe o plnú účasť na živote LGBTIQ komunity a spoločnosti vo všeobecnosti, a to z dôvodu nedostatočnej prístupnosti, čím sa ich vylúčenie ešte prehľbuje⁷⁴. LGBTIQ osoby so zdravotným postihnutím potrebujú prístup k informáciám o podpore a právach v prístupnej a alternatívnej forme, ako aj prístup k priestorom, miestam a podporným sieťam pre LGBTIQ osoby.

V tejto stratégii sa riešia aj nerovnosti prehĺbené krízou v dôsledku ochorenia COVID-19, ktorá v zraniteľné LGBTIQ osoby zasiahla v neprimeranej miere. V rámci tejto práce Komisia vyzve členské štáty, aby na zmiernenie neúmerného vplyvu krízy a presadzovanie rovnosti LGBTI osôb v plnej miere využili možnosti, ktoré ponúka Nástroj Európskej únie na obnovu. Prostredníctvom Nástroja technickej podpory bude Európska komisia navyše pripravená pomôcť členským štátom pri uplatňovaní hľadiska rovnosti v procese navrhovania a vykonávania reforiem⁷⁵.

Financovanie z prostriedkov EÚ je kľúčové na podporu vykonávania politík EÚ v členských štátoch. Finančné prostriedky EÚ spravované členskými štátmi sa musia vynakladať v prospech všetkých občanov EÚ bez akejkoľvek diskriminácie na základe pohlavia,

⁷⁴ V Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorého zmluvnými stranami sú EÚ a všetky jej členské štáty, sa stanovujú všeobecné zásady týkajúce sa aj práv osôb so zdravotným postihnutím, ktorých cieľom je rešpektovanie ich prirodzenej dôstojnosti, individuálnej nezávislosti (vrátane slobodnej voľby), zabezpečenie prístupnosti a ich plného a účinného začlenenia do spoločnosti a účasti na spoločenskom živote.

⁷⁵ Zriadenie Nástroja technickej podpory podlieha dohode Európskeho parlamentu a Rady o návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Nástroj technickej pomoci [COM(2020) 409 final].

rasového či etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie. Prostredníctvom dôkladného monitorovania musí Komisia spolu s členskými štátmi zabezpečiť, aby sa z prostriedkov EÚ prispievalo k rovnosti a aby všetky projekty financované z prostriedkov EÚ boli v súlade s právom EÚ vrátane zmlúv a Charty základných práv. Ak sa v rámci projektov porušia antidiskriminačné pravidlá EÚ, financovanie môže byť pozastavené alebo zrušené. Návrh nového nariadenia o spoločných ustanoveniach predložený Komisiou⁷⁶, v ktorom sa stanovujú rozpočtové pravidlá na roky 2021 – 2027, obsahuje „základnú podmienku“⁷⁷ týkajúcu sa charty. Okrem toho sa od členských štátov vyžaduje zavedenie a uplatňovanie kritérií a postupov v oblasti výberu nediskriminačných projektov, v ktorých sa dodržiava charta.

Spôľahlivé a porovnateľné údaje o rovnosti budú nesmierne dôležité pri posudzovaní situácie LGBTIQ osôb, ako aj pri účinnom boji proti nerovnostiam. Komisia vyzve Agentúru pre základné práva (FRA) a Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE), aby členským štátom naďalej poskytovali technickú pomoc a metodickú podporu pri navrhovaní a uskutočňovaní zberu údajov o LGBTIQ osobách na základe jedného alebo viacerých dôvodov diskriminácie. Takisto podporí agentúru FRA, Európsky inštitút pre rodovú rovnosť a členské štáty pri zbere podrobných prierezových údajov, a to najmä prostredníctvom podskupiny pre údaje o rovnosti zriadenej v rámci skupiny na vysokej úrovni pre nediskrimináciu, rovnosť a rozmanitosť.

Okrem toho Komisia k téme údajov o rovnosti zorganizuje rokovanie za okrúhlym stolom, kde sa stretnú kľúčové zainteresované strany, aby preskúmali prekážky brániace zberu údajov o rasovom a etnickom pôvode a určili cesty k harmonizovanejšiemu prístupu, a to aj pokiaľ ide o prierezové údaje týkajúce sa napríklad rasového alebo etnického pôvodu a sexuálnej orientácie.

Komisia (Eurostat) bude pokračovať v práci na údajoch o rovnosti, pričom vo všeobecnej rovine bude túto problematiku v prípade potreby riešiť priamo s členskými štátmi na technických stretnutiach s národnými štatistickými úradmi. Eurostat bude útvárom Komisie poskytovať metodickú podporu pri posudzovaní možnosti zberu štatistických údajov o LGBTIQ osobách, ktoré členské štáty poskytnú na dobrovoľnej báze.

Nový prieskum Eurobarometra o diskriminácii v EÚ sa zverejní v roku 2023. Komisia takisto podporí agentúru FRA pri uskutočňovaní komplexného prieskumu v roku 2024 týkajúceho sa LGBTIQ osôb.

Členské štáty sa vyzývajú, aby na základe existujúcich najlepších postupov⁷⁸ vypracovali vlastné akčné plány v oblasti rovnosti LGBTIQ osôb. Cieľom bude posilniť ochranu LGBTIQ osôb pred diskrimináciou, na vnútroštátnej úrovni zabezpečiť nadviazanie na ciele a opatrenia stanovené v tejto stratégii a ich doplnenie o opatrenia na dosiahnutie pokroku z hľadiska rovnosti LGBTIQ osôb v oblastiach patriacich do právomoci členských štátov. Komisia bude okrem toho ďalej podporovať a zviditeľňovať úsilie miest o zavedenie

---

⁷⁶ [COM\(2018\)375 final](#).

⁷⁷ V prílohe III k nariadeniu o spoločných ustanoveniach.

⁷⁸ Ako sa uvádza vo [výročných správach týkajúcich sa zoznamu opatrení Komisie na roky 2015 – 2019](#) na podporu rovnosti LGBTI osôb, členské štáty podali správu o vypracovaní národných akčných plánov pre rovnosť LGBTIQ osôb. Tieto akčné plány sú cenné, pretože predstavujú politický záväzok riešiť diskrimináciu LGBTIQ osôb, pričom sú sprevádzané konkrétnymi opatreniami na presadzovanie rovnosti.

účinných politík začlenenia na miestnej úrovni, a to aj prostredníctvom každoročného vyhlásenia európskeho hlavného mesta (hlavných miest) začlenenia a rozmanitosti.

Okrem vykonávania kľúčových opatrení stanovených v tejto stratégii Komisia zriadi podskupinu pre rovnosť LGBTIQ osôb v rámci skupiny na vysokej úrovni pre nediskrimináciu, rovnosť a rozmanitosť, ktorá bude podporovať a monitorovať pokrok v členských štátoch vrátane vypracúvania národných akčných plánov pre rovnosť LGBTIQ osôb. S občianskou spoločnosťou a členskými štátmi bude organizovať pravidelné stretnutia na politickej aj odbornej úrovni a bude sa podieľať na práci siete vládnych kontaktných miest pre oblasť LGBTI osôb pri Rade Európy. Okrem toho bude pravidelne monitorovať vykonávanie opatrení uvedených v tejto stratégii a v roku 2023 predloží preskúmanie v polovici trvania.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- ✓ posúdiť a monitorovať plnenia základnej podmienky v súvislosti s Chartou základných práv, ako sa uvádza v návrhu nového nariadenia o spoločných ustanoveniach, ktorý predložila Komisia,
- ✓ monitorovať vykonávanie programov financovaných z prostriedkov EÚ, aby dodržiavali zásadu rovnosti a boli v súlade s právom EÚ vrátane zmlúv a Charty základných práv,
- ✓ vyzvať agentúru FRA a Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, aby naďalej poskytovali členským štátom technickú pomoc a metodickú podporu pri plánovaní a zbere údajov o LGBTIQ osobách.

Komisia podporí členské štáty, aby:

- ✓ vypracovali národné plány pre rovnosť LGBTIQ osôb.

6. ZÁVER: SPOLOČNÉ ÚSILIE O ROVNOSŤ LGBTIQ OSÔB

Táto stratégia vychádza z vízie Európy, v ktorej sú si ľudia v celej svojej rozmanitosti rovní – a v ktorej môžu slobodne žiť svoj život bez ohľadu na svoju sexuálnu orientáciu, rodovú identitu či rodové vyjadrenie alebo pohlavné znaky.

Hoci Európa v posledných rokoch dosiahla postupný pokrok, táto stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb predstavuje novú fázu nášho úsilia o presadzovanie rovnosti lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových, nebinárnych, intersexuálnych a queer osôb, pričom sa naďalej zameriava na prioritné oblasti. Okrem toho sa v nej zdôrazňuje potreba začlenenia hľadiska rovnosti LGBTIQ osôb do všetkých politík EÚ, ako aj do programov financovania z prostriedkov EÚ.

Boj proti nerovnosti v EÚ je spoločnou zodpovednosťou a vyžaduje si spoločné úsilie a opatrenia na všetkých úrovniach. Inštitúcie a agentúry EÚ, členské štáty vrátane regionálnych a miestnych orgánov, subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, občianska spoločnosť a podniky musia pri dosahovaní cieľov stratégie zvýšiť svoju angažovanosť.

Všetky inštitúcie by mali stanoviť jednoznačný záväzok presadzovať spoločnú stratégiu. Komisia vyzýva Európsky parlament, aby obnovil svoj záväzok a podporil vykonávanie stratégie, a Radu, aby v nadväznosti na stratégiu prijala závery. Ďalej vyzýva Výbor regiónov a Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby podporili dialóg s miestnymi

a regionálnymi orgánmi a s občianskou spoločnosťou vrátane sociálnych partnerov o tom, ako presadzovať rovnosť LGBTI osôb. Agentúra Európskej únie pre základné práva a Európsky inštitút pre rodovú rovnosť budú rovnosť LGBTIQ osôb naďalej podporovať prostredníctvom pravidelných prieskumov, technickej pomoci a metodologickej podpory poskytovanej členskými štátmi.

Diskriminácia, násilie a nenávisť voči LGBTIQ osobám sú v rozpore so základnými hodnotami Európskej únie a musia sa odstrániť. Spoločne dokážeme prekonať prekážky brániace rovnosti LGBTIQ osôb a do roku 2025 dosiahnuť jednoznačný pokrok pri budovaní EÚ, v ktorej sú LGBTIQ osoby v celej svojej rozmanitosti v bezpečí a majú rovnaké príležitosti plne sa podieľať na spoločenskom živote, a tak naplno využívať svoj potenciál.